

Фроліна К.Л.*к.е.н., доцент кафедри економіки та підприємництва
Одеська державна академія будівництва та архітектури
м. Одеса, Україна*

РИЗИКИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В БУДІВЕЛЬНІЙ СФЕРІ НА УМОВАХ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА

В Україні будівельна сфера розвивається і має широкі перспективи для подальшого зростання. Найважливішим чинником впливу на інвестиційну діяльність в будівельній сфері України, що потребує державного втручання є ризики і чесний розподіл їх поміж учасниками ринкових відносин з дотриманням між ними взаємних гарантій. Гітман Л.Дж, Джонк М.Д. вважають, що «ризик – це ймовірність відхилення величини фактичного інвестиційного доходу від величини очікуваного; чим більш мінливою і широкою є шкала коливань можливих доходів, тим вище ризик, і навпаки» [1, с. 100]. Таким чином, інвестиційна діяльність усіх суб'єктів і об'єктів будівельного ринку поєднана з ризиком і її показники знаходяться у великій залежності від них. Зростання залежності від ризиків у сучасних умовах пов'язане з наростаючою невизначеністю й швидкою мінливістю економічної ситуації в країні в цілому й на будівельному ринку, зокрема. Ризики пов'язані з пропозицією, що розширюється, об'єктами інвестування, інвестиційними товарами, новими фінансовими інструментами для інвестування й низкою інших факторів. Очікування ймовірних втрат від ризику, порівняння їх з очікуваною вигодою становлять базу інвестиційних рішень про здійснення суб'єктами інвестиційної діяльності у будівельній сфері.

У практиці державного регулювання інвестиційною діяльністю є багато способів зниження й компенсації інвестиційного ризику: розподіл ризику між учасниками проекту, страхування, резервування коштів (самострахування), лімітування, диверсифікація, надання державних гарантій.

Використання способів зниження ступеню ризику як розподіл ризику між учасниками проекту, страхування, резервування коштів (самострахування)

досить проблематично з наступних причин:

по-перше, розподіл ризику заснований на передачі господарським партнерам тієї частини фінансових ризиків проекту, за якою вони мають більше можливостей нейтралізації їх негативних наслідків. Враховуючи економічну і політичну ситуацію в країні відсутні гарантії щодо достатньої фінансової стійкості цих партнерів;

по-друге, дефіцит власних засобів більшості великих підприємств, а також невідповідність припливу іноземних інвестицій потребам в них ускладнює резервування засобів на покриття непередбачених витрат;

по-третє, у будівельній сфері не створено організаційно – правової бази забезпечення страхування іноземних інвестицій;

по-четверте, необхідність якісного розроблення моделі ранжирування інвестиційних проектів через дефіцит інвестиційних ресурсів.

Запровадження інституту державно-приватного партнерства (далі –ДПП) дозволяє розподіляти фінансові ризики між учасниками інвестиційних проектів згідно взаємних домовленостей. Необхідність ДПП як способу конвергенції владних і бізнес-структур вже давно усвідомлена і реалізована на практиці в багатьох країнах світу. Проте в Україні ще не створена міцна законодавча база для державно-приватного партнерства, що певною мірою є недоліком і ставить певні завдання для науковців.

Можливості ДПП і застосування нових фінансових інструментів сприяють реалізації додаткових переваг, зокрема щодо залучення інвестицій у вигляді пайових внесків. Такі форми надходження інвестицій дозволяють уникнути надмірного витратного навантаження на бюджети усіх рівнів [2, с.117]. Проекти ДПП більш гнучкі – вони дозволяють індивідуально домовлятися про цінову політику (стягнута ціна може бути і нижче витрат, якщо це буде компенсовано за рахунок бюджету, ця ціна може бути диференційована по категоріям користувачів) і розміщенні конкретних об'єктів [3, с. 184].

На нашу думку, можна трактувати поняття ДПП як юридично оформлені

середньо - і довгострокові відносини органів влади та суб'єктів підприємництва щодо об'єктів, які перебувають під юрисдикцією держави, оснований на обов'язковому розподілі ризиків, обліку інтересів і координації зусиль сторін, що здійснюються з метою найбільш ефективної реалізації проектів, які мають важливе суспільно-державне значення.

Економічний ефект для суспільства від партнерств держави і приватного сектора полягає в інтенсивному розвитку інфраструктури і прискоренні темпів оновлення основних виробничих фондів; підвищенні якості будівництва, експлуатації та управління за рахунок інновацій, стимулів і компетенції приватних партнерів; розширенні доступу до ринків приватного капіталу; зростанні якості виробленої продукції і послуг, що надаються населенню (завдяки підвищенню стандартів якості та ефективності управління об'єктами угоди); зниженні бюджетного навантаження і вивільненні додаткових ресурсів.

В рамках державно-приватного партнерства можуть укладатися договори про: концесію, управління майном, спільну діяльність, інші договори згідно ст. 5 роз. II Закону України «Про державно-приватне партнерство» [4].

При визначенні ДПП розглядають два основних аспекти:

- фінансовий, тобто яким чином державний і приватний сектори фінансово залучені в механізм ДПП;

- організаційний, тобто як організовані взаємини держави й приватного сектора в ДПП.

Критичним питанням є ідентифікація ризиків у проектах, метою якої є з'ясування їхнього впливу на ДПП і документування характеристик цих ризиків. Ідентифікація ризиків повинна проводитися на регулярній основі, вона пов'язана із можливостями (позитивні результати) та загрозами (негативні результати).

Враховуючи специфіку будівельної галузі в класифікації ризиків ДПП нами виділені ознака «Природні ризики», вид «Складні інженерно-геологічні умови (карсти, підземні виробки, просадочні ґрунти, зсувонебезпечні ділянки тощо)», а також доповнені ознаки «Соціокультурні ризики» видами «Корупція,

монополізація галузі», «Шахрайство з боку забудовника та пов'язаних з ним компаній», ознаки «Технічні ризики» видами «Будівництво в районах щільної забудови», «Підготовка території до забудови (знесення існуючих будівель, дерев, рекультивация)», «Віддаленість джерел місцевих будівельних матеріалів (пісок, щебінь, глина, цегла, товарний бетон тощо)», «Відсутність або недостатня потужність діючих інженерних комунікацій», «Недостатня кваліфікація працівників».

Комплексна ідентифікація ризиків у будівельній сфері дозволить із меншими витратами та з більш високим рівнем вірогідності виявити й класифікувати ризики державно-приватного партнерства, забезпечити основу для розробки системи стандартизації ризиків та розробити адекватні заходи стосовно запобігання їм або зменшення рівня втрат.

Список літератури:

1. Гитман Л.Дж. Основы инвестирования / Л.Дж. Гитман, М.Д. Джонк.; [пер. с англ. О.В. Буклемишев и др.] – М.: Дело, 1999. – 991 с.
2. Блихарский Б. Частно-государственное партнерство: Польский опыт / Б. Блихарский // Бизнесинформ. – 2010. - № 5(1). – С. 117-119.
3. Шлафман Н.Л. Механізми регулювання розвитку підприємницького сектору / Н.Л. Шлафман. –Херсон: ХНТУ, ІПРЕЕД НАН України, 2010. – 284 с.
4. Про державно-приватне партнерство: Закон України від 01.07.2010 № 2404-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2404-17>.
5. Брайловський І.А. PEST-класифікація ризиків державно-приватного партнерства / І.А. Брайловський // Економіка та держава. – 2013. – №1 (121). – С. 15-19.